

РЕЦЕНЗІЯ

офіційного рецензента,

доктора філософії, старшого викладача кафедри мистецтва та дизайну костюма

Київського національного університету технологій та дизайну

Чуботіної Ірини Михайлівни

на дисертаційну роботу **Тан Чжунянь**

«Традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів

з нефриту в Китаї» ,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії (PhD)

за спеціальністю 022 Дизайн

Актуальність теми дисертації

Дослідження взаємодії традиційних культурних надбань із сучасними технологічними інноваціями у сфері дизайну є одним із центральних викликів сьогодення, що відкриває нові перспективи для осмислення ролі матеріалу та форми. Дисертація Тан Чжунянь "Традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів з нефриту в Китаї" є своєчасним і необхідним дослідженням, що висвітлює глибинну сутність нефриту як культурно значущого матеріалу в контексті сучасного дизайну. Автор переконливо демонструє, як інтеграція комп'ютерного проєктування, 3D-сканування та інших інноваційних методів відкриває якісно нові горизонти для роботи з нефритом, перетворюючи його на динамічну основу для створення сучасних смислів і форм, що водночас зберігають нерозривний зв'язок із багатою культурною традицією. Ця праця є значущим науковим доробком, що успішно поєднує історичну спадщину з сучасними технологіями в межах цілісного підходу до дизайнерської діяльності.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукових пріоритетів і програм Київського національного університету технологій та дизайну, зокрема в межах науково-дослідної теми кафедри мистецтва та дизайну костюма «Н/н

7/22 Дизайн і мистецтво у створенні систем життєзабезпечення людини: ергономічні, естетичні, екологічні, етнокультурні аспекти» (2022–2023), кафедри дизайну інтер'єру і меблів «Н/н 42/22 Культурологічні і мистецтвознавчі аспекти в дизайні» (2022–2023), а також у межах ініціативної науково-дослідної теми КНУТД «0122U202029 Методи і засоби розробки об'єктів дизайну з урахуванням соціокультурних, екологічних та ергономічних чинників» (2023–2024).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Ознайомлення зі змістом кваліфікаційної наукової праці Тан Чжунянь дає підстави стверджувати, що представлені автором наукові положення, висновки та рекомендації є достовірними та обґрунтованими. Дисертація має чітку логічну структуру, ґрунтується на сучасній методологічній базі, яку складають методи порівняльного аналізу, інтерпретативний підхід, системно-структурний метод, типологічний метод, емпіричні дослідження (спостереження, аналіз об'єктів) та дизайнерський підхід.

Мета дослідження полягає у виконанні комплексного міждисциплінарного аналізу використання нефриту у сучасному дизайні з урахуванням його естетичних, технологічних, символічних та культурних аспектів. Об'єктом дослідження є вироби з нефриту та нефрит як матеріал художньо-дизайнерської практики у традиційному та сучасному візуально-культурному контексті; традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів з нефриту, їхня еволюція, техніки обробки, проєктні практики.

Наукові положення, викладені у роботі Тан Чжунянь, підтверджені результатами опрацювання значного теоретичного та фактологічного матеріалу і базуються на фундаментальних положеннях теорії і практики дизайну.

Структура і зміст дисертаційної роботи. Відповідність дисертаційної роботи встановленим вимогам

Цілісність роботи забезпечено належним структуруванням матеріалу. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків список використаних джерел та додатків; обсяг основного тексту – 186 сторінок. Список використаних

джерел містить 228 позиції; додатки подано на 53 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 239 сторінок.

Структура дисертації і послідовність викладу матеріалу відповідають поставленим меті і завданням дослідження. У *вступі* на основі критичного аналізу результатів наукових досліджень у галузі визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, окреслено наукову новизну та практичне значення результатів дослідження; викладено інформацію про апробацію та впровадження результатів роботи.

У *першому розділі* проаналізовано ступінь вивченості теми та обґрунтовано методи дослідження нефриту як об'єкта матеріальної культури й сучасного дизайну. Хоча існує багато праць з археології, історії мистецтва та філософії, питання нефриту як матеріалу, що формує художній образ і поєднує традиції з новими дизайнерськими рішеннями, залишається недостатньо висвітленим. Джерела систематизовано за шістьма групами, демонструючи трансформацію нефриту від ритуального об'єкта до дизайнерського елемента. Вибір методології базується на міждисциплінарному підході, що інтегрує культурологічні, семіотичні та художньо-дизайнерські засади. Застосовано порівняльний аналіз, інтерпретативний, системно-структурний, типологічний та емпіричний методи для всебічного вивчення нефриту.

Другий розділ розкриває ключові аспекти традиційного дизайну нефриту, типологізуючи форми та характеризуючи регіональні школи. Показано, що формотворення нефриту в Китаї базується на сталих типах (диски бі, трубки цзун), забезпечуючи сталість візуальної мови та збереження культурної пам'яті через адаптацію. Розглянуто регіональні школи різьблення (Північна, Південна тощо) як джерела унікальних стилів та принципів формотворення. Окрему увагу приділено традиційним технікам обробки, які формували художній образ і були невіддільні від естетики виробу. Сучасний дизайн переосмислює традиції, використовуючи трансформацію форм і технічні сліди як виражальні засоби, зберігаючи при цьому історичну впізнаваність нефриту.

Третій розділ присвячений інноваційним підходам у дизайні нефритових виробів, включаючи сучасні технології обробки та трансформацію форм. Нефрит у цифровій культурі набуває статусу повноцінного елемента дизайнерської мови завдяки використанню CNC-фрезерування, лазерного гравіювання та 3D-сканування. Розглянуто тенденції до порушення симетрії, поєднання функцій та комбінування нефриту з іншими матеріалами, що змінює його сприйняття з культурного символу на інструмент самовираження. Систематизовано регіональні підходи (Гуандунська, Тайванська тощо) та авторські інтерпретації, де нефритова форма є основою для експериментів. Сучасний дизайн нефриту поєднує матеріальну спадщину з цифровими інноваціями, адаптуючи його до ринкових потреб та репрезентуючи нову естетику, де минуле слугує ресурсом для формотворення, а не просто зразком для копіювання.

Висновки до розділів та загальні висновки відображають результати різних етапів дослідження та виконання поставлених завдань.

Наукова новизна результатів полягає в комплексному міждисциплінарному дослідженні нефриту як об'єкта дизайнерського формотворення у китайській художній традиції й сучасній візуальній культурі.

Практичне значення роботи визначається можливістю використання отриманих результатів для створення авторських рішень у ювелірному, предметному, сувенірному дизайні та в дизайні предметів інтер'єру, де нефрит розглядається не лише як матеріал, а як елемент, що несе символічне значення. Також робота може бути корисною для проектів у сфері візуального представлення культурної спадщини, зокрема в музеях та на виставках, де реконструкція нефритового коду важлива для візуальної комунікації. Окрім того, результати можуть бути використані для підготовки фахівців зі спеціальності «Дизайн» у дисциплінах, пов'язаних з теорією матеріалів, стилістикою, семіотикою та історією дизайну.

Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях

За темою дисертації опубліковано 5 праць, з них; 3 статті у фахових виданнях України, включеному до переліку наукових фахових видань МОН України (категорія Б) та 2 матеріали доповідей, оприлюднених на всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях. Опубліковані роботи повною мірою відображають результати дисертаційного дослідження та наукову новизну. Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дотримання норм академічної доброчесності

За результатами аналізу представлених матеріалів не встановлено фактів порушень академічної доброчесності. У дисертації наявні посилання на відповідні джерела, зазначені у списку використаних джерел, визначено особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві працях.

Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації

Відзначаючи актуальність теми даної дисертаційної роботи, наявність досягнутих нових наукових результатів та загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи вважаємо за необхідне висловити окремі зауваження та побажання:

1. У п. 1.1. «Стан наукової розробленості теми» широко висвітлено наукові праці з питань історії мистецтва, матеріалознавства, археології та філософії, але бракує джерел в галузі дизайну, а саме пов'язаних з використанням нефриту або виробів з нього у ювелірному мистецтві- та дизайні одягу;

2. У висвітленні історичної генези формоутворення нефритових виробів у п. 2.1. «Типологія й еволюція традиційних форм нефритових виробів» в достатніх подробицях описаний локальний історичний процес розвитку

дизайну в межах Китаю, але окрім цього варто було б окреслити й інші регіони, де нефрит був вшанований та мав культурно-історичне значення, а саме Балкани, доколумбова Мезоамерика, Південно-Східна Азія, Океанії тощо;

3. Автором залучено значний обсяг фактичного матеріалу, проаналізовано велику кількість виробів з нефриту, що проілюстровано в додатках до дисертаційної роботи. У п. 3.1. «Сучасні технології обробки нефриту» та п. 3.4. «Інтерпретації нефриту в сучасних дизайнерських практиках Китаю та світу» згадуються випадки додавання лазерного та ультразвукового нанесення малюнків, з огляду на актуальність використання в сьогоденні поданої технології та важливості образного навантаження прикрас, було б доцільно подати систематизацію та класифікацію малюнків, що використовуються в сучасному ювелірному дизайні.

Висловлені зауваження і побажання мають рекомендаційний характер, не знижують загальну позитивну оцінку роботи і мають значення для подальших досліджень теми.

Загальні висновки та оцінка дисертації

Дисертаційна робота на тему «Традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів з нефриту в Китаї» є самостійною та завершеною працею має наукову новизну та практичне значення. За змістом і структурою дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №44 від 12 січня 2022.

Серед вагомих здобутків дослідження слід виділити проведений аналіз дизайнерських підходів до роботи з нефритом у творчості сучасних китайських авторів і світових брендів; розробку класифікації виробів з нефриту за їх функцією, стилем та способом використання в сучасному дизайні та виявленні художніх закономірностей трансформації нефриту в сучасному дизайні, зокрема

в ювелірних виробках і прикрасах, сувенірних виробках і предметах інтер'єру. Було здійснено удосконалення структури міждисциплінарного підходу до вивчення природного матеріалу у дизайні та критеріїв дизайнерської оцінки нефриту, а також методів аналізу дизайнерських об'єктів у контексті їхнього культурного значення, історичної спадковості та стилістичних змін. Зазначимо також значний обсяг використаного матеріалу, актуальність поставлених завдань, а також послідовність і результативність їхнього виконання

Вищевикладене дозволяє зробити висновок, що Тан Чжунянь, автор дисертаційної роботи «Традиційні та інноваційні підходи в дизайні виробів з нефриту в Китаї», заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 022 – Дизайн.

Офіційний рецензент:

доктор філософії, старший викладач кафедри мистецтва
та дизайну костюма
Київського національного університету
технологій та дизайну

Ірина ЧУБОТІНА

